

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

УДК 657.92

UDC 657.92

В. Г. Суржик, к. е. н., доцент

V. G. Surzhyk, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КВІНТЕСЕНЦІЇ СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ

MODERN APPROACHES TO THE DETERMINATION OF ECONOMIC QUINTUMENESS OF FORENSIC ACCOUNTING EXPERTISE IN UKRAINE

Актуальність теми дослідження. У зв'язку із широким застосуванням судово-бухгалтерської експертизи виникає потреба у визначенні її економічної квінтесенції.

Постановка проблеми. Відповідно до процесуального законодавства більшість питань економічного характеру, необхідність вирішення яких стоїть перед слідчими або судовими органами, вирішуються шляхом проведення судово-бухгалтерських експертиз.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання судово-бухгалтерської експертизи знайшли відображення у працях: М. Т. Білухи, М. І. Камлика, В. О. Шевчука; Т. М. Арзуманяна, Г. А. Атанесяна, А. М. Бєлова, Б. А. Бор'яна, Н. Г. Гаджиева, Т. М. Дмитрієнка.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Результати попередніх досліджень не розкрили економіко-правову квінтесенцію судово-бухгалтерської експертизи.

Постановка завдання. Головним завданням цієї роботи є розкриття економічної квінтесенції судово-бухгалтерської експертизи з позиції бухгалтерського обліку.

Виклад основного матеріалу. Історично склалося так, що судово-бухгалтерська експертиза застосовувалась в окремих випадках і слугувала інструментом підтвердження чи спростування складу економічного злочину. Особливістю цього процесу при вивченні обставин господарських спорів і економічних злочинів є необхідність використання не лише юридичних, але й спеціальних економічних, зокрема бухгалтерських, знань.

Серед їх сукупності в процесі розслідування найважливішими стають знання з бухгалтерського обліку, економічного аналізу, господарського контролю.

Висновки. Дослідження економічних основ та практичного застосування дало підстави стверджувати, що судово-бухгалтерська експертиза - дослідження експертами із професійними знаннями бухгалтерського обліку бухгалтерських документів, звітності, що проводиться в ході досудових слідчих дій і судових процесів та є наслідком конфліктних ситуацій господарської діяльності підприємства та інституційного середовища навколо нього.

Ключові слова: судово-бухгалтерська експертиза; експерт-бухгалтер; судовий експерт; бухгалтерський облік.

DOI: 10.25140/2410-9576-2019-1(17)-166-172

Urgency of the research. Due to the wide application of forensic accounting expertise, there is a need to determine its economic quintessence.

Target setting. In accordance with the procedural law, most of the issues of an economic nature, the need to address investigators or judicial authorities are resolved by conducting forensic accounting examinations.

Actual scientific researches and issues analysis. Some issues of forensic accounting were reflected in the works by M. T. Bilukha, M. I. Kamlik, V. O. Shevchuk, T. M. Arzumanyan, G.A. Atanesyan, A.M. Belov, B. A. Borian, N. G. Gadzhiev, T. M. Dmitryenko.

Uninvestigated parts of general matters defining. The results of previous studies did not reveal the economic and legal quintessence of forensic accounting expertise.

The research objective. The main task of this work is to disclose the economic quintessence of forensic accounting from the standpoint of accounting.

The statement of basic materials. Historically, forensic accounting expertise was used in individual cases and served as a tool for confirming or refuting the composition of an economic crime. The peculiarity of this process in studying the circumstances of economic disputes and economic crimes is the need to use not only legal but also special economic, in particular, accounting, knowledge.

Among their totality in the process of investigation, the most important are knowledge of accounting, economic analysis, economic control.

Conclusions. The study of economic fundamentals and practical application has made it possible to state that forensic accounting expertise is the study of experts with professional knowledge of accounting documents, reporting conducted in pre-trial investigations and litigation and is the result of conflict situations of the economic activity of the enterprise and the institutional environment around him.

Keywords: forensic accounting; expert-accountant; forensic expert; bookkeeping accounting.

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі розвитку України більшість вчених і практиків оперують поняттям «судово-бухгалтерська експертиза», яке дублює загальне поняття судової експертизи в Законі України «Про судову експертизу». Відтак у зв'язку із широким застосуванням судово-бухгалтерської експертизи виникає потреба у визначенні її економіко-правової квінтесенції в ринкових умовах господарювання.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Постановка проблеми. На сучасному етапі все більшого значення набуває судово-бухгалтерська експертиза в практиці кримінального, цивільного та арбітражного процесу. Останнім часом особливо часто необхідне застосування судово-бухгалтерської експертизи у справах податкових спорів і спорів про виконання зобов'язань сторонами цивільно-правових угод. Відповідно до процесуального законодавства більшість питань економічного характеру, необхідність вирішення яких стоїть перед слідчими або судовими органами, вирішуються шляхом проведення судово-бухгалтерських експертиз.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у формування теоретичних та організаційно-практичних засад судово-бухгалтерської експертизи здійснили вчені економічного напрямку. Окремі питання теорії, організації та методики судово-бухгалтерської експертизи знайшли відображення у працях вітчизняних вчених: М. Т. Білухи, М. І. Камлика, В.О. Шевчука; зарубіжних вчених: Т. М. Арзуманяна, Г. А. Атанесяна, А. М. Белова, Б. А. Бор'яна, Н. Г. Гаджиева, Т. М. Дмитрієнко, С. Ф. Іванова, М. М. Ласкіна, І. Л. Петрухіна, В. Д. Понікарова, П. Ю. Пошюнаса, О. М. Ромашова, С. П. Фортинського, С. Г. Чаадаєва, В. В. Шадріна, О. Р. Шляхова. Не применшуючи важливості напрацювань згаданих вчених, необхідно зазначити, що вони розглядають судово-бухгалтерську експертизу як складову економічної експертизи.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. В нормативно-правових актах України, які є чинними, не має визначення судово-бухгалтерської експертизи, а розглядається судова експертиза, її підвид - судово-економічна експертиза та вказується, що в свою чергу, її складовою є судово-бухгалтерська експертиза. Більшість наукових досліджень повторюють законодавство, а частина вважає, що судово-бухгалтерська експертиза - це дослідження фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, яке в межах чинного законодавства здійснюється особою, котра володіє спеціальними знаннями в галузі бухгалтерського обліку (експертом - бухгалтером), з метою надання висновку стосовно кола питань, поставлених органами попереднього слідства чи суду. Таким чином результати попередніх досліджень не розкрили економіко-правову квінтесенцію судово-бухгалтерської експертизи.

Постановка завдання. Головною метою цієї роботи є розкриття економічної квінтесенції (сутності) судово-бухгалтерської експертизи з позиції бухгалтерського обліку.

Виклад основного матеріалу. Історично склалося так, що судово-бухгалтерська експертиза застосовувалась в окремих випадках і слугувала інструментом підтвердження чи спростування складу економічного злочину. Особливістю цього процесу при вивченні обставин господарських спорів і економічних злочинів є необхідність використання не лише юридичних, але й спеціальних економічних, зокрема бухгалтерських, знань.

Серед їх сукупності в процесі розслідування найважливішими стають знання з бухгалтерського обліку, економічного аналізу, господарського контролю. Враховуючи, що інформація про господарські операції, які задокументовані та вартісно оцінені, підлягає відображенню в бухгалтерському обліку, то при розгляді правопорушень економічного напрямку об'єктом дослідження виступають саме дані бухгалтерського обліку. Бухгалтерські документи підлягають дослідженню з точки зору виявлення протиправної діяльності та отримання інформації про відхилення в діяльності підприємства. Після відображення викривлених даних первинних документів в облікових регістрах та звітності можна говорити про наявність ознак правопорушень у всій системі бухгалтерського обліку. Отже, облікова система є джерелом інформації про вчинення суб'єктами господарювання правопорушень економічного характеру.

Зважаючи на це, актуальним є питання щодо порядку застосування облікових даних при розгляді та розслідуванні правопорушень економічного характеру. Актуальність цього питання посилюється тим, що знання бухгалтерського обліку та порядку його застосування у ході здійснення контрольних функцій є спеціальними для суб'єктів, до компетенції яких входить розгляд та розслідування таких справ. Специфіка цих знань для працівників правоохоронних органів полягає, насамперед, в умінні розпізнати в бухгалтерській інформації ознаки протиправної діяльності.

Знання з бухгалтерського обліку, господарського контролю, економічного аналізу для суддів і працівників правоохоронних органів є спеціальними. Зазвичай, термін "спеціальні" вживають для позначення професійних знань, якими оперує експерт і які не належать до загальновідомих, аку-

---

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

мульованих у повсякденному, життєвому досвіді людини, а також не є правовими. Основний акцент у визначенні "спеціальні" робиться на те, що спеціальними є знання, які отримані в результаті професійної підготовки і досвіду заняттям певною діяльністю. Потреба в спеціальних знаннях у процесі розслідування чи розгляду справ у більшості випадків визначається на погляд суду або слідчого. Вони, як правило, залучають до процесу розслідування фахівців, які мають спеціальні для юриспруденції знання, для забезпечення об'єктивності та повноти розслідування обставин певної справи. Проте такі дії є не просто бажанням або небажанням суб'єкта розслідування - це необхідність, особливо коли спеціальних знань слідчому чи судді не вистачає. Залучення фахівців зі спеціальними знаннями необхідне для забезпечення справедливості в суспільстві, дієвості закріпленого Конституцією положення, що всі громадяни й суб'єкти господарювання рівні, але кожен із них зобов'язаний суворо й неухильно дотримуватися законодавчих актів, призначених регулювати суспільні відносини - для забезпечення й охорони порядку, який є основою стабільного й постійного розвитку будь-якої країни. Разом з тим використання спеціальних знань в цивільному або кримінальному процесі повинне відповідати певним критеріям:

- вони повинні регулюватися нормою права (матеріального або професійного), що містить спеціальні елементи у визначеній формі;
- рівень розвитку цих спеціальних наукових знань дозволяє використовувати їх для практичних цілей (професійної оцінки спеціальних елементів);
- наявність об'єктивного зв'язку між способом застосування визначених спеціальних наукових знань і юридичною ціллю їх використання.

Таким чином, спеціальні знання - це завжди наукові знання не правового характеру, в житті використовуються прикладні методики, необхідні для досягнення визначених юридичних цілей. При виникненні потреби в знаннях з бухгалтерського обліку, економічного аналізу і господарського контролю судом або правоохоронними органами в процесі розслідування чи розгляду справи, можуть запрошуватися бухгалтери підприємств, організацій і установ у ролі спеціалістів, призначатися ревізії, аудит, судово-бухгалтерська експертиза. Причому суд і правоохоронні органи віддають перевагу саме останній з наведених форм використання спеціальних знань. Використання судово-бухгалтерською експертизою деяких способів і прийомів господарського контролю та її зв'язок з бухгалтерським обліком стали причиною того, що судово-бухгалтерську експертизу часто не відрізняють від ревізії (особливо, тієї, що проводиться за призначенням правоохоронних органів) і аудиту, а також нерідко відносять до методів господарського контролю. Проте, судово-бухгалтерську експертизу не можна вважати методом господарського контролю.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV7 бухгалтерський облік – процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень. Сутність обліку полягає в обслуговуванні потреб суспільства, зокрема у штучно створеній системі для відображення господарської діяльності з метою контролю майна, процесів та зобов'язань [9, с. 84]. Призначення бухгалтерського обліку як в межах окремого підприємства, так і на державному рівні розкривається через функції, які він виконує в господарському житті. При розгляді правопорушень економічного напрямку знаходить застосування така функція бухгалтерського обліку, як правовий захист суб'єктів господарювання [5, с. 43]. Вона реалізується шляхом документального оформлення матеріальної відповідальності та правильного документального оформлення кожної господарської операції. Ця функція в правоохоронній та судовій практиці є юридичним і економічним забезпеченням господарських відносин, що сприяє захисту інтересів суб'єктів господарювання. Н.М. Малюга зазначає, що кожна господарська операція виступає юридичним актом, що включає зобов'язання і права особи, яка отримала щось [6, с. 115]. Однак враховуючи, що функції бухгалтерського обліку реалізуються у судовому процесі через проведення судово-бухгалтерської експертизи, не слід ототожнювати бухгалтерський облік і експертизу та визначати судово-бухгалтерську експертизу як особливу форму застосування бухгалтерського обліку. На цьому наголошує і О.М.Ромашов, а саме, що принципову відмінність бухгалтерського обліку і судово-бухгалтерської експертизи можна побачити у відмінності завдань, обов'язків та прав го-

---

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

ловного бухгалтера підприємства, установи, організації і судового експерта-бухгалтера. Основними завданнями головного бухгалтера є: забезпечення організації бухгалтерського обліку і контроль за раціональним, економним використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Такі завдання не вирішує експерт-бухгалтер [10, с. 19-21]. І. А. Каштанова зазначає, що об'єднання бухгалтерським обліком інформаційного та контрольного аспектів дозволяє говорити про наявність у нього захисних функцій, які проявляють себе при взаємодії господарської діяльності з протиправною [5, с. 21-22]. Експертиза, що проводиться в процесі розслідування цивільної чи кримінальної справи, коли встановлення обставин її здійснення потребує спеціальних знань, набуває процесуальних ознак і є складовою досудового розслідування. Для того, щоб чітко визначити сутність та особливості судово-бухгалтерської експертизи, необхідно, насамперед, з'ясувати зміст самого поняття «експертиза». Так, наприклад, у тлумачну словнику [8], експертиза – це дослідження якої-небудь справи, якогось питання з метою формування правильного висновку, надання правильної оцінки відповідному явищу. З точки зору бухгалтерського обліку експертиза – це аналіз, дослідження, що проводяться залученими спеціалістами (експертами), експертною комісією, які завершуються підготовкою та видачею акту, висновку, в окремих випадках – сертифікату якості, відповідності [1]. Відповідно до юридичної точки зору [13], експертиза (франц. *expertise*, від лат. *expertus* – досвідчений, випробуваний) – вивчення, перевірка, аналітичне дослідження, кількісна чи якісна оцінка висококваліфікованим фахівцем, установою, організацією певного питання, явища, процесу, предмету, які вимагають спеціальних знань у відповідній сфері суспільної діяльності. У Законі України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 р. № 4038-12 у статті 1 визначено, що «судова експертиза - це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду» [14]. Проте такі вчені як Т. М. Дмитрієнко, М. І. Камлик, І. А. Каштанова, Л. П. Климович, А. А. Толкаченко, судово-бухгалтерську експертизу прирівнюють до судової бухгалтерії і визначають як спеціальну комплексну дисципліну, що знаходиться на межі економічної та юридичної галузей знань, яка займається дослідженням та розробкою теоретичних й практичних питань використання спеціальних бухгалтерських знань в юридичній практиці. Так, С. Г. Чаадаєв пише, що «судово-економічні експертизи є практичним пізнанням фактичних даних, що відносяться до економічної і соціальної діяльності організацій, що здійснюються на основі використання спеціальних економічних знань» [11]. Найбільш повне визначення дається в роботі М. В. Чадіна, який визначає судово-економічну експертизу як процесуально врегульовану діяльність по застосуванню спеціальних знань в галузі економіки, бухгалтерського обліку, фінансів та кредиту в формі здійснення досліджень і дачі висновку експертом-економістом з питань, поставлених перед ним судом, суддею, органом дізнання, особою, яка провадить дізнання, слідчим або прокурором, з метою встановлення обставин, що підлягають доказуванню по конкретній справі [12]. Г. Г. Мумінова-Савіна надає таке визначення: «Судово-бухгалтерська експертиза – це дослідження фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, яке в межах чинного законодавства здійснюється особою, котра володіє спеціальними знаннями в галузі бухгалтерського обліку (експертом-бухгалтером), з метою подання висновку стосовно кола питань, поставлених органами дізнання, попереднього слідства чи суду. Таким чином, судово-бухгалтерська експертиза - це процесуальна дія» [7, с. 38]. Відтак, судово-бухгалтерська експертиза розглядає наслідки конкретних ситуацій не тільки господарської діяльності, але й взаємовідносини підприємств з інституційним середовищем з приводу його інтеграції в соціально-економічному просторі.

Отже, на основі аналізу різних точок зору можна запропонувати наступне визначення: судово-бухгалтерська експертиза – дослідження експертами із професійними спеціальними знаннями бухгалтерського обліку, бухгалтерських документів, реєстрів, оперативної, статистичної, фінансової звітності, що проводиться в ході досудових слідчих дій і судових процесів та є наслідком конфліктних ситуацій господарської діяльності підприємства та інституційного середовища навколо нього. Метою призначення судово-бухгалтерської експертизи слідчим або судом є встановлення фактичних обставин справи, які неможливо з'ясувати без застосування спеціальних (для юридичної сфери) знань. В цьому випадку судово-бухгалтерська експертиза може ста-

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

ти одним із засобів захисту фізичних осіб і суб'єктів господарювання від необґрунтованого обвинувачення в здійсненні злочину та захисту їх інтересів у господарських спорах. У зв'язку з тим, що судово-бухгалтерська експертиза є процесуальною дією, то вона може призначатися та проводитися лише в процесі розслідування слідчим або суддею кримінальної або цивільної справи. В сучасних економічних умовах господарювання виникає потреба комплексного використання правових та економічних знань для успішного вирішення економічних спорів та розкриття злочинів економічного характеру (Рис. 1).

Рис. 1. Економіко-правова квінтесенція судово-бухгалтерської експертизи

Як зазначає В. М. Жук, судово-бухгалтерською експертизою повинні займатися сертифіковані фахівці мобільних наукових установ, адже це відповідає умовам розвитку вітчизняного інституційного середовища й науки [2, с. 414].

Необхідність судово-бухгалтерської експертизи обумовлена тим, що слідчі часто зазнають труднощів у виявленні викривлення фактів економічної діяльності підприємства і порушень фінансової дисципліни, що викликали матеріальні збитки для підприємства. Важливим засобом отримання доказів по багатьох кримінальних і цивільних справах про порушення і зловживання є судово-бухгалтерська експертиза. Кваліфікований висновок експерта-бухгалтера сприяє встановленню об'єктивної істини і винесенню справедливого судового рішення. Судово-бухгалтерська експертиза виступає формою контролю обґрунтованості проведених раніше ревізій, перевірок, аудиту, а також підтвердження даних іншої інформації представленої сторонами для встановлення фактичних відомостей господарської діяльності. Судово-бухгалтерська експертиза не є формою економічного контролю в чистому вигляді, і її мета є формою використання спеціальних знань у судочинстві, регламентованих процесуальним законодавством. Підставою для призначення судово-бухгалтерської експертизи є такі обставини справи, для правильної оцінки яких слідчим або судом необхідний висновок експерта-бухгалтера. Загальна місія судово-бухгалтерської експертизи - довести або спростувати, чи належать до сфери економічної діяльності обставини, які, як правило, виражаються в заподіянні великої шкоди громадянам, організаціям, підприємствам або державі або пов'язані з отриманням доходу у великому розмірі? При цьому в ході експертизи встановлюється не стільки розмір цього збитку або доходу, скільки невідповідність між відображеними в документах економічних даних.

Висновок. В чинному законодавстві не має визначення судово-бухгалтерської експертизи, розглядається судова експертиза та розглядається її підвид - судово-економічна експертиза та вказується, що її складовою є судово-бухгалтерська експертиза. Більшість наукових досліджень повторюють законодавство, а частина вважає, що судово-бухгалтерська експертиза - це дослідження фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, яке в межах чинного законодавства здійснюється особою, котра володіє спеціальними знаннями в галузі бухгалтерського обліку (експертом - бухгалтером), з метою надання висновку стосовно кола питань, постав-

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

лених органами попереднього слідства чи суду. Таким чином результати попередніх досліджень не розкрили економіко-правову квінтесенцію судово-бухгалтерської експертизи. Поглиблене дослідження правових основ та практичного застосування дало підстави стверджувати, що судово-бухгалтерська експертиза - дослідження експертами із професійними знаннями бухгалтерського обліку бухгалтерських документів, реєстрів, оперативної, статистичної, фінансової звітності, що проводиться в ході досудових слідчих дій і судових процесів та є наслідком конфліктних ситуацій господарської діяльності підприємства та інституційного середовища навколо нього. Таке розуміння економіко-правової сутності дозволяє виділити судово-бухгалтерську експертизу в окремий вид досліджень в економічній науці.

Література

1. Бухгалтерський словник / за ред проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : ПП «Рута», 2001. – 224 с.
2. Жук, В. М. Бухгалтерський облік: шляхи вирішення проблем практики і науки: монографія / В. М. Жук. - К. : ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2012. - 454 с.
3. Жук, В. Н. Основы институциональной теории бухгалтерского учета: монография / В. Н. Жук. - К. : Аграрная наука, 2013. - 408 с.
4. Каштанова, И. А. Судебная бухгалтерия: учебн. пособие для студентов специальности «Правоведение» учреждений, обеспечивающих получение высшего образования / И. А. Каштанова. – Минск : ИВЦ Минфина, 2006. – 132 с.
5. Кірейцев, Г. Г. Розвиток бухгалтерського обліку: теорія, професія, міжпредметні зв'язки: монографія / Г. Г. Кірейцев. – Житомир : ЖДТУ, 2007. – 236 с.
6. Малюга, Н. М. Бухгалтерський облік в Україні: теорія і методологія, перспективи розвитку: монографія / Н. М. Малюга. – Житомир : ЖДТУ, 2005. – 548 с.
7. Мумінова-Савіна, Г. Г. Судово-бухгалтерська експертиза: навч. посібник / Г. Г. Мумінова-Савіна. – К. : КНЕУ, 2003. – 202 с.
8. Новый тлумачний словник у трьох томах / уклад. В. В. Яременко, О. М. Сліпущко. - видання друге, виправлене – К. : «АКОНІТ», 2001. – 928 с.
9. Пушкар, М. С. Філософія обліку: монографія / М. С. Пушкар. – Тернопіль : Карт-бланш, 2002. – 157 с.
10. Ромашов, А. М. Судебно-бухгалтерская экспертиза / А. М. Ромашов. – М. : Юрид. лит., 1985. – 128 с.
11. Чаадаев, С. Г. Судебная бухгалтерия: учебник / Г. Атанесян, С. Остроумов, В. Танасевич, С. Фортинский. - М.: Юрид. лит., 1980. – 320 с.
12. Шадрин, В. В. Теоретические вопросы судебно-бухгалтерской экспертизы / В. В. Шадрин; под ред.: Н. А. Бортник. – Саратов : Изд-во Саратов. гос. акад. права, 2002. – 144 с.
13. Юридична енциклопедія: в 6 томах. 2 том: Д-Й. Довідкове видання / ред. Ю. С. Шемшученко [та ін.]. - К. : «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 1999. – 744 с.
14. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

References

1. Butynets, F. F. (Eds.). (2001). *Bukhhalterskyi slovnyk [Accounting dictionary]*. Zhytomyr: PP «Ruta» [in Ukrainian].
2. Zhuk, V. M. (2012). *Bukhhalterskyi oblik: shliakhy vyryshennia problem praktyky i nauky [Accounting: ways to solve problems of practice and science]*. Kyiv: NNTs «Instytut aharnoi ekonomiky» [in Ukrainian].
3. Zhuk, V. N. (2013). *Osnovy institutsionalnoy teorii bukhhalterskogo ucheta [Fundamentals of institutional accounting theory]*. Kyiv: Agrarnaya nauka [in Russian].
4. Kashtanova, I. A. (2006). *Sudebnaya bukhhalteriya Forensic Accounting*. Minsk: IVTs Minfina [in Russian].
5. Kireitsev, H. H. (2007). *Rozvytok bukhhalterskoho obliku: teoriia, profesia, mizhpredmetni zviiazky [Development of accounting: theory, profession, interpersonal relations]*. Zhytomyr: ZhDTU [in Ukrainian].
6. Maliuha, N. M. (2005). *Bukhhalterskyi oblik v Ukraini: teoriia y metodolohiia, perspektyvy rozvytku [Accounting in Ukraine: Theory and Methodology, Prospects for Development]*. Zhytomyr: ZhDTU [in Ukrainian].
7. Muminova-Savina, H. H. (2003). *Sudovo-bukhhalterska ekspertyza [Forensic accounting expertise]*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
8. Yaremenko, V. V., Slipushko, O. M. (Eds.). (2001). *Novyi tлумачnyi slovnyk u trokh tomakh [New explanatory dictionary in three volumes]*. (2nd ed., rev.). Kyiv: «AKONIT» [in Ukrainian].
9. Pushkar, M. S. (2002). *Filosofiiia obliku [The philosophy of accounting]*. Ternopil: Kart-blansh [in Ukrainian].
10. Romashov, A. M. (1985). *Sudebno-bukhhalterskaya ekspertyza [Forensic Accounting examination]*. Moscow: Yurid. lit [in Russian].
11. Chaadaev, S. G., Atanesyan, G., Ostroumov, S., Tanasevich, V., Fortinskiy, S. *Sudebnaya bukhhalteriya [Forensic Accounting]*. Moscow: Yurid. lit [in Russian].
12. Shadrin, V. V. (2002). *Teoreticheskie voprosy sudebno-bukhhalterskoy ekspertyzy [Theoretical questions of forensic accounting]*. N. A. Bortnik (Eds.). Saratov: Izd-vo Sarat. gos. akad.prava [in Russian].
13. Shemshuchenko, Yu. S., et al. (Eds.). (1999). *Yurydychna entsyklopediia. Tom 2. D-I. Dovidkove vydannia [Legal Encyclopedia. Vols. 2. D-I. Reference edition]*. Kyiv: «Ukrainska entsyklopediia» imeni M.P. Bazhana [in Ukrainian].
14. Zakon Ukrainy "Pro sudovu ekspertyzu": vid 25.02.1994, № 4038-XII [Law of Ukraine "On forensic examination" from 25.02.1994, № 4038-XII]. (n.d.). [zakon.rada.gov.ua](http://www.zakon.rada.gov.ua). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> [in Ukrainian].

Надійшла 19.03.2019

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Бібліографічний опис для цитування :

Суржик, В. Г. Сучасні підходи щодо визначення економічної квінтесенції судово-бухгалтерської експертизи в Україні / В. Г. Суржик // Науковий вісник Полісся. – 2019. - № 1 (17). – С. 166-172.

Суржик Вячеслав Геннадійович кандидат економічних наук, доцент, старший судовий експерт сектору економічних досліджень, Чернігівський Науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України;
<https://orcid.org/0000-0003-3683-7876>;
ResearcherID: H-8412-2014;
SPIN-код: 2681-7028;
E-mail: vgs1@ukr.net;

Surzhyk Vyacheslav Gennadievich Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Senior Judicial Expert in the Economic Research Sector, Chernihiv Scientific-Research Experimental Forensic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine;
<https://orcid.org/0000-0003-3683-7876>;
ResearcherID: H-8412-2014;
SPIN-code: 2681-7028;
E-mail: vgs1@ukr.net.